

45. Międzynarodowy Kongres Historyków Farmacji w Mediolanie

W dniach 7–10 września 2022 r. w Mediolanie odbył się 45th International Congress for the History of Pharmacy zorganizowany przez The International Society for the History of Pharmacy. Gospodarzem Kongresu była Accademia Italiana di Storia della Farmacia. Tematyka Kongresu – „Health, Beauty and Well-Being in The History of Pharmacy” – jak zaznaczyli organizatorzy, nawiązywała do jednego z podstawowych celów Światowej Organizacji Zdrowia, którym jest osiągnięcie możliwie najwyższego poziomu zdrowia, definiowanego jako „stan całkowitego dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby lub ułomności”. Zdrowie i piękno, uroda ludzkiego ciała są ze sobą nieodłącznie związane, a środki służące utrzymaniu dobrego stanu skóry i włosów – kosmetyki w przeszłości były jednym z rodzajów preparatów sporządzanych przez aptekarzy¹.

Ścisły związek kosmetyków i farmacji kształtował się od starożytności, ale w XVII w. zyskał nowe oblicze. W opublikowanej w 1668 r. pierwszej oficjalnej farmakopei Mediolanu *Prospectus Pharmaceuticus sub quo Antidotarium Mediolanes spectandum proponitur [...] opus Medicis, Medicinae studiosis, Chyrurgiae Professoribus, & Pharmacopolis perquam utile et Necessarium*, opracowanej przez dziekana Kolegium Lekarskiego tego miasta, Giovanniego Onorata Castiglioniego, zamieszczono specjalny rozdział poświęcony preparatom kosmetycznym – służącym do „ozdoby ciała ludzkiego i jego piękna”. Rozdział zawiera 63 przepisy po łacinie ze wskazaniem dermatologicznymi, informacjami o sposobie działania i wskazówkami dotyczącymi przygotowania preparatu². Było to *novum*, ponieważ w kodeksach farmaceutycznych nie omawiano kosmetyków. Zaproponowano również, aby ze względu na groźne skutki uboczne, które mogą być wywoływane przez niektóre kosmetyki, ich produkcja i sprzedaż podlegały prawnej regulacji i mogły być wytwarzane jedynie przez wyszkolonych aptekarzy. Dzięki temu preparaty kosmetyczne zyskały pozycję prawną podobną do leków. Temat ten omówił Angelo Beccarelli, przewodniczący Accademia Italiana di Storia della Farmacia, w rozpoczynającym Kongres wykładzie *Profumi e cosmetici attraverso il tempo e i popoli fino alla F.U. milanese 1668: il perché della cosmesi in farmacia!*

Większość wygłaszanych na Kongresie referatów i przedstawianych posterów została zatem poświęcona kosmetykom i sztuce perfumeryjnej. Omawiano kosmetyki i perfumy używane w starożytnym Egipcie, Rzymie, w epoce renesansu i późniejszych okresach. Wykorzystano źródła archeologiczne, rękopisy, manualy apteczne i źródła drukowane, m.in. Stefano Manfredini przedstawił temat *Health and Cosmetics in the Bronze Age*.

1 ishp22.com [dostęp 12.09.2022].

2 E. Riva, *Dermatological Preparations in the 17th Century*, www.natural1.it/dermatological-preparations-in-the-17th-century [dostęp 12.09.2022], s. 76.

Ryc. 1. Ospedale dei Poveri – siedziba Uniwersytetu w Mediolanie (fot. A. Trojanowska)

Evidence from the Vallese di Oppeano Site; Tanja Pommerening – Beauty and Fragrance – Recipes from Ancient Egypt; Adriana Elena Taerel – Cosmetic and Therapeutic Remedies in the Work of the Poet Publius Ovidius Naso (43 BC–17 AD); Hélén Lehmann – Parapharmaceutical Products and Perfumes in Ancient Rome; Mirna Bonazza – Women’s Beauty Secrets. Make up... Aque, Ointments, Perfumes in the Recipe Books from the Este Historical Period, Kept at the Ariostea Municipal Library in Ferrara; Chiara Beatrice Vicentini – “da far bella una donna, how to make beautiful a woman...” Fragrance Recipes from the Este Court in a Manuscript of the 16th Century – Reinterpretation in a Modern Key; Enrico Cevolani – Farmacisti e analisi di olii, elisir, belletti e profumi nella Bologna napoleonica.

Nie zabrakło również prac poświęconych innym zagadnieniom ukazującym różnorodność tematyki i badawczych poszukiwań, którymi zajmują się historycy farmacji. Prezentacje te dotyczyły m.in. teorii humoralnej, formuł przysięgi farmaceutów, historii aptek, dawnych producentów leków i kosmetyków, architektury i wystroju aptek. Do tej grupy można także zaliczyć wystąpienia uczestników z Polski: Anita Magowska (Poznań) przedstawiła referat *Collecting and Cultivation of Medicinal Plants in the Light of the Activities of Polish Herbal Committee and Other National Herbal Associations in the 20th Century*; Katarzyna Pękacka-Falkowska (Gdańsk) – *Theriac(s) in the North: Theriac and Mithridate Production and Consumption in Polish Prussia in the 17th–mid-18th Centuries*; Danuta Raj (Wrocław) – *What Can 17th-c. Recipes Tell Us About Theriac – A Case Study*; Anna Trojanowska (Warszawa) – *Cereals as Medicinal Plants According to the Herbarium of Szymon Syreniusz*. Jedynie Jakub Węglorz (Wrocław) zaprezentował temat związany z głównym hasłem kongresu – *Hair Colouring in the Early Modern*

Period. Analysis of Selected Recipes from Household Manuscripts from the Polish-Lithuanian Commonwealth.

W Kongresie uczestniczyło ok. 90 osób. Prezentacje były wygłaszane w języku angielskim, włoskim, francuskim i niemieckim, i w miarę możliwości tłumaczone na angielski. 8 września odbyło się także uroczyste spotkanie The International Academy for the History of Pharmacy, podczas którego przyjęto nowych członków Akademii z Hiszpanii, Niemiec oraz Polski (A. Trojanowska); spotkanie to zakończył koncert.

Kongres odbywał się w położonym w centrum miasta zabytkowy gmachu Ca' Granda, należącym do Uniwersytetu Mediolańskiego. Historię budynku przedstawił Paolo Galimberti, kierujący Museo Policlinico Ospedale Maggiore w Mediolanie w wykładzie ...*"bellissimo, acconcio et più ornato che sia possibile: l'Ospedale Maggiore"*. Budowla została wzniesiona na polecenie rodziny Sforza i przez wieki pełniła funkcję przytułku – szpitala dla ubogich *Ospedale dei Poveri*. Budowę rozpoczęto w 1456 r. i trwała ona przez ponad trzy wieki. Zaprojektowany przez Antonia Averlina, znanego jako Filarete, szpital wybudowano na planie prostokąta. Miejsce centralne miał zajmować kościół, a boczne części przeznaczono dla chorych. Kompleks ten, otoczony niegdyś kanałami, przez wieki był uważany za znakomity przykład architektury szpitalnej. Podczas II wojny światowej, w 1943 r. budynek uległ niemal całkowitemu zniszczeniu. Prace rekonstrukcyjne rozpoczęto w 1951 r., wnętrza dostosowano do współczesnych potrzeb. W 1958 r. Ca' Granda stał się główną siedzibą uczelni.

Anna Trojanowska

Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN

ORCID 0000-0003-3870-3679